

3. Михайлик О. Г. Погляди зарубіжних вчених на запобігання насильства у кримінально-виконавчих установах. Проблеми боротьби зі злочинністю в умовах трансформації сучасного суспільства. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції 12 грудня 2018 року. Ірпінь. 2018. С. 247–249.

Сисоєва Вікторія Петрівна,

старший науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

АСПЕКТИ ДЕТЕРМІНАЦІЇ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Стаття присвячена дослідженню економіко-правових факторів та їх впливу на злочинність у сфері господарської діяльності. Проаналізовано вплив цих факторів на економіку держави та рівень злочинності. Запропоновано заходи з усунення таких факторів.

Ключові слова: господарська діяльність, злочин, ринкова економіка, відповідальність, законодавство, регулювання.

The article focuses on the economic and legal factors research and influence on the economic crime. The influence of these factors at state economy and level of criminal offences are analysed. The measures increasing the elimination of these factors are suggested.

Keywords: economic activity, crime, market economy, responsibility, legislation, regulation.

Зростання рівня злочинності зумовлює необхідність визначення чіткої системи запобігання злочинам, що починається із вивчення факторів їх детермінації. Це повною мірою стосується і злочинів у сфері господарської діяльності. У нашій країні між кон'юктурою ринку та політико-правовим регулюванням господарювання утворюється прогалина, яка досі сприяє вчиненню злочинів у сфері господарської діяльності та неможливості держави вчасно реагувати на це. Така проблема постала перед несформованою системою господарювання, що спрямована на ринок.

Варто згадати, що трансформаційний процес, притаманний перехідному етапові економіці України, містив у собі механізм тінізації, що призвело до масштабного розповсюдження цього явища ще за часів перебудови адміністративно-командного регулювання. Тож, як зазначає В. А. Предборський, скінченність, історична приреченість моделі радянського розвитку, глибока криза державного управління та високий ступінь тінізації всіх суспільних відносин цього суспільства були зумовлені насамперед тим, що її економічна, соціальна та політична системи виявились неспроможними адаптуватися до умов сучасного

розвитку. Однак процес модернізації не тільки не послабив процесів тінізації, а й у багатьох випадках посилив їх [1, с. 217].

На початку становлення нової системи господарювання суспільство виявилось невідповідним до втілення принципів ринкової економіки, її механізм мав певні недоліки. Як зазначає з цього приводу Т.О. Пікуля, особливості формування ринкових відносин в Україні породило так званий кримінальний рівень забезпечення безпеки підприємництва. Кримінальні структури охоронного бізнесу з'явилися на ринку раніше, ніж законні підприємства, і подекуди досі не бажають залишати свого місця [2, с. 150]. Хоча розвиток соціально-економічних структур завжди характеризувався наявністю суперечностей між економічними інтересами особи, суспільства й держави, а також інших держав, в умовах трансформаційних процесів такі суперечності набувають особливої гостроти. Однією з особливостей перехідного періоду економіки була несформованість та нестійкість усієї системи економічних інтересів. Це зумовлено тим, що на одному й тому самому часовому відрізку протидіяли колишня та нова, ще не сформована, системи економічних інтересів суспільства. Саме тому держава на законодавчому рівні встановлювала правила поведінки суб'єктів господарювання, які мали на меті врівноваження вищезазначених суперечностей.

Проведення реформ у найбільш важливих сферах економіки зумовлює прийняття нових нормативно-правових актів, що регулюють господарську діяльність. Результати аналізу сучасного стану законодавства у сфері здійснення господарської діяльності показали наявність низки проблем та суперечностей. Однією з найважливіших проблем, які вимагають негайного вирішення, при вивченні системи регулювання господарських відносин є необхідність прийняття кожного закону лише на базі суспільних відносин, що об'єктивно склалися, а не на користь окремих груп підприємств [3, с. 103–104].

Досить слушно зауважує з цього приводу професор О.Г. Кальман у своїй статті «Криміногенні фактори та проблеми протидії злочинам у сфері господарської діяльності». Він вважає, що «політика має бути концентрованим вираженням економічних потреб суспільства... Політичні інтереси в більшості випадків пов'язані з реалізацією економічних інтересів. І якщо політика неадекватно відображає економічні потреби суспільства, то така політика неминуче призведе до загострення соціальних суперечностей і форм політичної боротьби, до зростання рівня економічної злочинності. Достатньо у цьому зв'язку згадати трагічні сторінки вітчизняної історії в переломні етапи її розвитку. Політична нестабільність у нашому суспільстві на даному етапі загострила до межі економічну й соціальну ситуацію, призвела до зростання рівня злочинності в економічній сфері» [4, с. 22].

Крім того, слід додати, що економічна злочинність приховується від правосуддя найчастіше в так званий «тіньовій» економіці. Г. А. Матусовський зауважує, що термін «тіньова економіка» містить

два начала (що обумовлюють його появу): економічне (сфера економічної діяльності) та кримінальне, протизаконне (образно – «тіньове»). Очевидно, що така термінологічна конструкція достатньо точно відображає сутність цього явища [5, с. 448]. Експерти Українського центру економічних і політичних досліджень вважають, що залежно від способу оцінки масштаби «тіньової» економіки в українській державі коливаються в межах від 40 до 80 % валового внутрішнього продукту [6].

Підводячи підсумки, слід зазначити, що через здійснення соціально та економічно обґрунтованої політики, коли нормативно-правові акти, що регулюють здійснення господарської діяльності, приймаються взаємопов'язано, а не розрізнено, відбувається усунення причин злочинності у цій сфері. Економіка нашої держави регулюється необґрунтовано великою кількістю нормативно-правових актів, які часом суперечать один одному. Правова експертиза таких регулятивних документів проводиться не на належному рівні, а кримінологічний аналіз не здійснюється взагалі. Так само врахування інтересів усіх учасників ринку, а не лобіювання окремих груп підприємців, має профілактичний ефект у галузі запобігання злочинам.

Мінливість державної регуляторної політики будь-якої господарської діяльності внаслідок змін у законодавстві спричиняє постійний стан нестабільності, може викликати плутанину й неточності в тлумаченні нормативно-правових актів та створює умови для порушення вимог законодавця й уникнення відповідальності за це недобросовісними суб'єктами господарювання. Якщо додати до цього елементи корупції та вплив «тіньового» сектору на економіку нашої країни, стає очевидним, що на сьогодні підприємствам, які займаються господарською діяльністю, складно обрати правильний шлях розвитку бізнесу.

Список використаних джерел

1. Предборський В. А. Детінізація економіки у контексті трансформаційних процесів. Питання теорії та методології: Монографія. К.: Кондор, 2005. 614 с.
2. Пікуля Т. О. Правоохоронні органи України в механізмі держави: Монографія. Тернопіль: Видавництво Астон, 2005. 200 с.
3. Бурбело О.А., Калашніков М.М. Детінізація економіки (організаційно-правові проблеми): Монографія. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2008. 192 с.
4. Бізнес та злочинність: кримінологічні дослідження: випуск 5 / [редкол.: Є. Гнатенко та ін.] ; відп. ред. В. Поклад. Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2011. 168 с.
5. Матусовский Г. А. Экономические преступления: криминалистический анализ. Харьков: Консум, 1999. 480 с.
6. Український центр економічних та політичних досліджень імені Олександра Разумкова [електронний ресурс] // Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.razumkov.org.ua/ukr/index.php>.